

Vysoká škola ekonomická v Praze
Fakulta mezinárodních vztahů
Katedra politologie

Oponentský posudek na disertační práci

Konfliktní linie a ideové tábory v českém a slovenském stranickém systému po roce 1989
Pavel Hynčica

Filozofická fakulta UK v Praze
Ústav politologie

Praha 2006
219 stran včetně příloh

Práci Pavla Hynčici lze zařadit k pracím autorů, kteří se buď z hlediska analýzy transformace, nebo z pohledu rozboru stran či z pohledu rozboru vývoje slovenského politického systému mezi literaturu věnovanou slovenskému stranickému systému a to z pohledu konfliktních linií. Auto, jak název práce uvádí srovnává vývoj jak na Slovensku tak v českém stranickém prostředí. Pro českého čtenáře, je tedy jistě zajímavá analýza slovenského stranictví ve srovnání s českým, které zná tak důvěrně a s odstupem času už relativně jen v odrazu kuse komentovaných informací. Autor nezatěžuje čtenáře přílišnými podrobnostmi o vývoji českého stranického systému, často jen v náznacích a souvislostech se srovnávanou kategorií přirovnává daný fakt ke slovenským stranickým realitám. Řadí se tak k autorům, kteří důvěrně sledují vývoj na slovenské politické scéně (kromě citovaných a uváděných českých autorů – L.Kopeček, V.Hloušek, Zd.Mansfeldová, L.Brokl aj., lze zmínit i britskou autorku Karen Hendersonovou, která patří k uznávaným „slovakologům a slovakofilům“). Disertant se odvolává na práce H. Kitschelta ze začátku devadesátých let, jehož metodiku srovnání aplikuje na oba stranické systémy (v tomto ohledu možná chybí v práci návaznost na další Kitscheltův výzkum o proměnách postavení stran a možné interpretace a vliv na středoevropský politický prostor¹).

---

¹ Viz např. argumenty o tom, že v postindustriální společnosti převažují pouliční manifestace (street movements) nad stranickou činností. Tyto nové formy politické organizovanosti a aktivity, které nemají a nevyžadují trvalou organizační strukturu ani si nečiní nárok na trvalejší ideologické sjednocení voličů, se mohou soustředit jen na jednu společenskou otázku a kolem ní soustředit veškeré nátlakové a organizační úsilí. (single shot issue movements). Političtí aktéři tím nesporně „šetří náklady“ jinak vynakládané na organizační a administrativní toky. S odlivem členství a s neochotou širších sociálních hnutí podporovat politické strany se zužuje prostor pro stranické trvalé a intenzivní působení na voliče. Podrobněji viz H.Kitschelt, *Diversification and Reconfiguration of Party Systems in Postindustrial Democracies*, <http://www.fes.de/europolity/finalversionkitsch>. 2003

Zvolené téma je nesporně trvale aktuální, neboť proměny stranických systémů jsou vděčným námětem ke každé soustavné politologické analýze. Transformace z 90. let minulého století byly tou jedinečnou příležitostí k tomu, aby role politických stran byla obecně a specificky podrobena testu „legitimity“, tedy jakéhosi ospravedlnění role ve státě a společnosti, která zažívala éru stranického „rozvolňování“. Volba metody a východiska zpracování jsou však skutečně autorsky novátorská: hledají se zdroje, z nichž se navenek relativně homogenní systémy vzdalují a zdroje, z nichž se samostatně utvářené celky ve svých částech přibližují. To vše stojí za titulkem práce, to je ono hledání divergentních a konvergentních trendů v konfliktních a ideových liniích stranických systémů. Autor hledá nejen to, co strany a stranictví rozdělilo, ale i to co je pojí i přes tu prožitou různorodost postavení, ideologických proudů, rozmanitost elektorátu a teritoriálního vymezení, přes jinakost stranických kádrů a rozmanitost stylů verbální a neverbální politické komunikace

Na str. 19 autor uvádí, že z pohledu utváření stranických systémů nemělo rozdělení federace žádný větší význam, neboť samotný vznik hnutí (OF a VPN) dalo podnět ke vzniku dvou samostatných souborných hnutí. Jakkoli stroze v souvislosti s vysvětlením metodologického přístupu autora mohou vyznívat tyto kusé poznámky, považují takové konstatování, a tedy samotného faktu, za v jistém smyslu klíčové. Nejde jen o spouštěcí mechanismus – o vznik na jedné straně OF a na druhé VPN jako samostatných hnutí (jakkoli vzájemná koordinace jejich přístupů a rozhodnutí mohla být podnětná), ale o vytvoření modelu pro vznik dalších stranických subjektů, u nichž se koordinace s republikovým protějškem nejen nedařila ale ani se o ni neusilovalo. Nově vznikající politické organismy (hnutí a strany) se totiž podle zákona č.15/1990 Sb. evidovaly u republikových ministerstev vnitra² (nikoli u federálního ministerstva vnitra), což lze v jistém smyslu vnímat jako institucionální rámec (a meze-rozuměj republikové) pro vývoj a institucionalizaci nově se tvořícího stranického systému, jeho (českého a slovenského) profilu, její identitu a stranické politiky.

Kladně hodnotím autorovu snahu oprostít se od jakkoli podjatých a jednostranných soudů a kriticky vycházet z produkce autorů „opozičních“ či „koaličních“ politologických center.

S dobrou znalostí literatury, s poznatky z vlastního zúčastněného pozorování, s využitím interních původních stranických pramenů a s nezbytným kritickým odstupem autor přináší seriózní analýzu, která nesklouzává k populárně popisným modelům stranictví.

K odlišnému utváření stranických systémů patří jistě i odlišné předpoklady subjektivního charakteru, jakým je např. stranické vedení (leadership). Autor však efektu personalizace stranictví a politiky nepřikládá neúměrnou váhu. S vědomím toho, že politické líderství je významným prvkem utváření stran a stranického systému (viz rozdíl mezi vedením KSČM a KSS, např. nebo ČSSD a SDSS), se autor věnuje patřičně také okolnostem, které k posílení identity politické strany přispívají: zastoupení v parlamentu, kontinuita mezinárodních vztahů, četnost a forma kontaktů, příklon k partnerským (sesterským stranám a stranickým rodinám), mediální marketink aj.

Analýzu konfliktních linií považují za dobrou právě v tom, jak autor dokázal rozlišit podstatné rysy vývoje slovenské systému od rysů systému v ČR. Jsou-li autorem vyzdvíženy několikero roviny - etnická, křesťanská a urbánní a rurální a socioekonomická,- jsou jistě často v přímé relaci právě k transformačním politikám, které akcentují důsledky privatizace, liberalizace, nerovného místního rozvoje či nerovnost šancí. V této souvislosti se také nabízí otázka do jaké míry odvolávání se na tradiční vzorce chování voličů v daném teritoriu je i

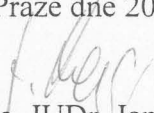
² § 2 z. 15/1990 Sb z 23.1.1990: *Vznik politické strany podléhá zápisu do evidence politických stran (dále jen evidence), kterou vedou ministerstvo vnitra ČSR a ministerstvo vnitra a životního prostředí SSR (...). Politická strana se eviduje v jedné nebo v obou republikách.*

nadále dostatečně vysvětlujícím elementem analýzy (viz sociologické vzorce podobnosti u Vl. Krivého). Další palčivou otázkou je, co si počít národovectvím, jestliže je „konzumováno“ samostatnou státností a svým způsobem i faktorem evropské integrace?

Autor nás provází složitou matérií konfliktních linií a přitom čtenář není zahlcen nesrozumitelnou argumentací. Text je čtivý, což je při objemu práce nespornou výhodou. Oceňuji také velmi kultivovanou stylistiku autora. Snad jedinou výtku autor snese: text by mohl být členitější a tím i pro čtenáře přehlednější.

Z výše uvedených důvodů považuji disertační práci Dr. Pavla Hynčici za velmi zdařilou. Doporučuji ji k dalšímu řízení o obhajobě.

V Praze dne 20.2.2007

Doč. JUDr. Jana Reschová, CSc.
Katedra politologie
Fakulta mezinárodních vztahů VŠE